

“TILBAGE TIL RØDDERNE OG IND I EN AKTIV FREMTID”

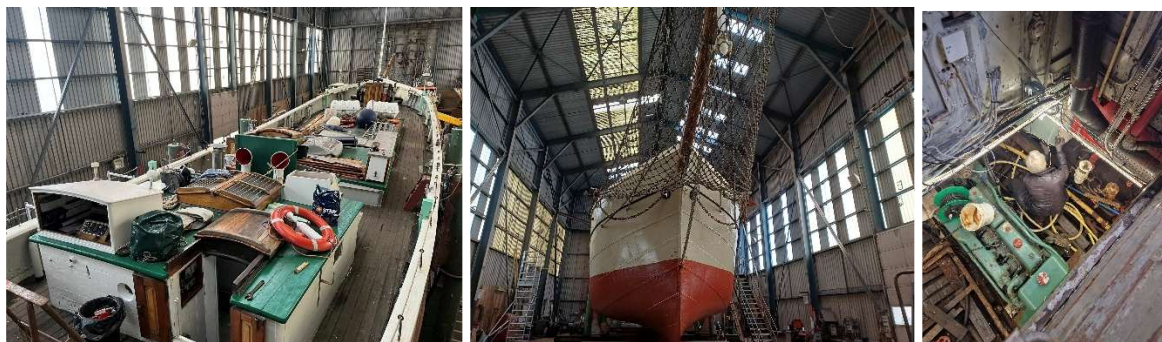
Renoveringen af stålskonnerten Freia – et af Danmarks ældste aktive skibe.

Freia (OWTK) 1897, Rønne Maskinfabrik
2022 retur til Bornholm og etablering af Foreningen Freias venner

1. Introduktion
2. Foreningen Freias Venner
3. Kort om Freias historie
4. Tre overordnede mål med renoveringsarbejdet
5. Udgangspunkt og hidtidig indsats
6. Overordnet plan for de kommende 5 års indsats
7. Indsats og støtte

BILAG: Hidtidig indsats og fremadrettede initiativer på skibets forskellige dele

1. INTRODUKTION

Dette skrift giver en introduktion til baggrunden for og ideen i renoveringen af den 128 år gamle stålskonnert Freia. Udover de overordnede principper og ideer gennemgås de enkelte renoveringsområder – hvad der er gjort hidtil og hvad der er ambitionen og planen fremadrettet.

Der er tre målgrupper for dette skrift:

- Fonde og virksomheder der ønsker at bidrage til Freias renovering
- De mange frivillige kræfter der medvirker til renovering og vedligehold af Freia
- Øvrige medlemmer og folk med interesse for maritimt håndværk og historie.

2. FORENINGEN FREIAS VENNER

Den almennyttige og folkeoplysende forening Freias Venner blev dannet i 2022 af en lille gruppe ildsjæle, der sammen med skibets tidligere ejer ønskede at få Freia bragt tilbage til Bornholm, renoveret og få en aktiv pensionisttilværelse til glæde for medlemmer, Bornholmere og gæster på en og alle med interesse for den maritime historie. Udover renovering og vedligehold har foreningen mange andre fokusområder: Sejlads, uddannelse omkring og formidling af sømandskab og klassisk håndværk, formidling af maritim historie, gennemførelse af kulturelle arrangementer (Folkemøde, foredrag, koncerter osv.) med Freia som platform samt skabelsen af gode rammer og godt samvær blandt aktive medlemmer.

Foreningen har fra starten mødt stor interesse og opbakning fra medlemmer, lokalt, fonde, virksomheder og medier og har i dag ca. 200 medlemmer.

Foreningen ledes af en bestyrelse og har en række udvalg – herunder et der er fokuseret på renovering og vedligehold. Dette udvalg ledes af Niels-Jørn Jensen.

3. KORT OM FREIAS HISTORIE

Freia er en stålskonnert med længde (ova) 34m, brede 6m, mastehøjde 26m og i alt på 67 BRT. Dybgangen uden last er 2,1 m og samlet lasteevne 120 t.

Freia blev som nævnt bygget i 1897 som et ud af 8 skibe på Bornholms Maskinfabrik. Freia er den eneste tilbageværende af disse skibe og er Danmarks eneste sejlskib bygget til fragtfart. Freia har været aktiv alle årene siden søsætningen. Freia er erklæret unik og bevaringsværdig.

Der er undervejs været sket en del ændringer med Freia. I starten blev Freia alene drevet for sejl (samlet sejlareal 320 m²) og i 1921 blev der installeret den første motor (25 HK

bygget på Bornholms Maskinfabrik). Hun har været rigget om som Galease i 1949, der har været styrehus og det er blevet demonteret osv. Freia har frem til 1973 sejlet fragt (typisk granit, klinker, kalk, korn, stykgods osv.) frem og tilbage mellem Bornholm og resten af Danmark samt andre Østersølande. Herefter blev den apteret med kahytter, salon osv. til passagerer, hun har været på togt til Caribien og deltaget i flere togter og i kapsejladser for klassiske skibe.

Historien de første 100 år er udmærket beskrevet i bogen ”Freia – 100 år i søen”. Foreningen arbejder med at finde yderligere dokumentation for de første 100 års virke og for at komplettere historien op til vores tid og fortælle den på en levende og aktiv måde.

Foreningen Freias Venner har ejet Freia siden 2022.

4. TRE OVERORDNEDE MÅL MED RENOVERINGSARBEJDET

Foreningen ønsker at bevare og renovere et unikt stykke maritim historie.

Sigtet med renoweringen af Freia er at føre hende så langt tilbage mod det oprindelige historiske udgangspunkt som praktisk og økonomisk muligt og samtidigt give Freia en meget aktiv pensionisttilværelse til havs og ved kaj.

Ved tilrettelæggelsen af renoweringsplaner er vi således meget bevidste om, at Freia skal være aktivt sejlene undervejs for at stimulere og fastholde engagementet fra frivillige og andre. Dette betyder sammen med de naturlige økonomiske begrænsninger, at kompromisser må indgås undervejs – herunder midlertidige løsninger på visse områder. Vores udgangspunkt er, at de indsatser vi prioriterer, udfører vi med sigte på lang holdbarhed og så historisk korrekte og som muligt.

1. Føre Freia så langt tilbage mod det historiske udgangspunkt som økonomisk og praktisk muligt.

1A. Skabe historisk korrekte løsninger på Freia f.eks.:

- Lastrum fremfor kahytter
- Lastluger
- Rig

1B. Anvende historisk korrekte håndværksmetoder

- Sejlmagere/skibsbyggere med erfaring i klassiske skibe
- Sikre kundskab og interesse hos medlemmer

2. Skabe rammerne for mange kulturelle og sociale aktiviteter som aktivt sejlskib og ved kaj også undervejs i renoweringen

2A. Bygge Freia til aktivitet

- Tæthed (dæk, luger, skrog)
- Velfungerende el-system, vandforsyning osv
- Indretning til fleksibilitet til mange forskellige aktiviteter – over som under dæk

2B. Skabe et sikkert Freia

- Sikre robust sødygtighed – skrog, rig mv.
- Installere up to date sikkerhedsudstyr på en måde, der ikke skæmmet det historiske udtryk

3. Sikre at selve renoweringsarbejdet bliver en involverende, udviklende og fællesskabsopbyggende proces.

3A. Bruge frivillige kræfter i videst muligt omfang under kompetent ledelse

- Arbejdsgrupper med fokus på rig, motor, skrog, el osv.

3B. Sikre læring omkring historisk håndværk:

- Sidemandsoplæring
- Samarbejde Træbådelaug
- Lære af skibsbyggere mv.

5. UDGANGSPUNKT OG HIDLIDIG INDSATS

I en række år forud for foreningens overtagelse havde Freia været i privat eje, med deraf følgende begrænsede muligheder for at udføre vedligeholdelse og renovationsarbejder. I 2020-2022 lå Freia stille i havn i Svendborg under Corona epidemien. Disse forhold sammenholdt med, at der ved ombygningen til passagertransport var blevet anvendt uheldige løsninger og materialevalg (eks. spånplader i vægadskillelser) gjorde, at Freia var i rigtig dårlig stand, og der var reelt tale om en redningsaktion, da foreningen overtog primo 2022.

I foreningens første 4 år er der gjort en lang række indsatser, og Freia står i dag et markant bedre og sundere sted, end da foreningen overtog hende. Udover talrige mindre arbejder kan følgende større indsatser nævnes:

- Der blev udført et stort værftseftersyn/klargøring inkl. maling efter nogle års oplægning for midler udlånt af foreningens stiftere i starten af 2022 på Ring Andersens værft i Svendborg, hvorefter skibet blev sejlet til Bornholm.
- Der er sidenhen udført yderligere 2 værftsophold i Nexø – i 2023 og 2025 med bl.a. opmåling og udskiftning af skrogplader samt maling og øvrige arbejder, der bedst kan udføres på land.
- Operation ”ærligt skibs” første faser er blevet gennemført. Ideen er at skrælle al indvendig aptering ud til de rå plader, fjerne rust og male og føre skibets indre tilbage til tilstanden som fragtskib. Dette er gennemført i det store rum midtskibs men mangler fortsat den forreste og agterste del af skibet
- Opbygning af ny kabys, udbedring af toiletter, renovering af skipperkahyt og etablering af opbevaringsfaciliteter under dæk
- Udskiftning af ruf samt udskiftning af den store fragtluge til originalt udtryk og metode. Begge dele fremstår nu originalt og tæt, hvilket er afgørende for anvendelsen af Freia og for udførelse af indvendige arbejder
- Lægning af midlertidigt dæk er undervejs. Oprindeligt meget utæt dæk er tætnet med tagpapbelægning, hvorefter der lægges planker ovenpå. Det er en holdbar men midlertidig løsning indtil der bliver midler til en egentlig dæksudskiftning udført historisk korrekt
- Elsystemet er blevet gennemgået og udskiftet, så det nu fremstår gennemtænkt og up to date
- Riggeren er blevet opdateret med ny storbom, originale masteringe, kofilnagler og udskiftning af meget betydelige mængder tovværk mv.
- En række arbejder på dæk f.eks. renovering af rat, udskiftning af pullerter mv.
- Betydelig sikkerhedsopgradering udover den aktive sikkerhed med sejldygtighed og skrog i form af flugtvejstrappe, redningsflåder, lænsepumpe, redningsveste, redningslejder, brandslukning, gummibåd, AIS/radar/navigation osv.

- Der er blevet etableret gedigen vinteroverdækning, som muliggør arbejde også på dæk i ståhøjde hele året og som skåner Freia under vinterophold
- Der er blevet lavet tæt samarbejde med Bådemotorklubben Columbus, der har givet gode lagerfaciliteter og værkstedsfaciliteter

I bilag er den hidtidige renovering gennemgået i flere detaljer.

6. OVERORDNET PLAN FOR DE KOMMENDE 5 ÅRS INDSATS

Tempoet og prioriteringen af de kommende års indsats vil afhænge af tre hovedfaktorer:

- Økonomiske midler (fonde, virksomheder, donationer, egne midler)
- Frivillige kræfter og kompetencer til at planlægge, styre og udføre arbejdet
- Fremdrift i renoveringen i balance med behovet for et aktivt foreningsskib.

Foreningen nyder god opbakning med stadig flere frivillige og har kompetente nøglepersoner på de enkelte renoveringsområder, så det er primært økonomien, der sætter begrænsningerne omkring renoveringen.

De væsentligste elementer i renoveringsplanen er som følger:

Område	2026	2027-28	2029-30
A. Skrog udvendigt		Værft: Opmål/plader (27/28)	Værft: Opmål/plader (30/31)
B. Dæk, luger, ruf mv.	Nyt (midlertidigt) dæk lægges på tagpaptætning		Nyt plankedæk i korrekt historisk udførelse
C. Lønning, dæksudstyr mv.	Ny lønning fase 1 Forenkling og omplacering af dæksudstyr, gennemgående rør mv.	Ny lønning fase 2 (2027)	
D. Lastrum, kabys, aptering		Renovering af forreste del af lastrum inkl. ny vandtank, opbevaring, ordning af skrogplader indvendigt mv.	
E. Kahytter og lukaf		Renovering af forkahyt inkl. skrogplader indvendigt	
F. Rig	Rep. af udvalgte sejl aht. aktivitet 2026 Ny sejlgarderobe	Ny sejlgarderobe, hvis det ikke lod sig realisere i 2026	
G. Motor og maskinrum og styrbarhed			Renovering af maskinrum inkl. skrogplader indvendigt
H. Navigation og sejlads			
I. Sikkerhed og brand	Flytning af flugtvej Montage af AIS/radar Flåder	Ny ballastberegning og tilførsel af ballast	
J. Rammer for renoveringen	Optimering af værksted Samarbejde med Træbådelauget	Etablering af faciliteter direkte på Hasle havn som del af Kulturhavnsindsatsen	

I bilag er de enkelte områder gennemgået i flere detaljer. På 3-5 års sigt, vil der naturligvis være betydelig usikkerhed og nye behov kan opstå.

7. INDSATS OG STØTTE

Fra frivillige medlemmer har der været ydet en endog meget stor indsats med renoveringen hidtil, og der har været udvist stor kreativitet for at finde økonomisk ansvarlige løsninger. Der er lagt i tusindvis af timer, og det vil der også blive i de kommende år.

Arbejdet er organiseret med en overordnet ansvarlig og fagperson – Niels Jørn Jensen samt med ansvarlige for de enkelte delområder/discipliner. Det giver mulighed for, at medlemmer med mindre fagkundskaber kan bidrage i trygge rammer og kan lære.

Fondsstøtte har været helt fundamentalt for at renoveringen har kunnet finde sted. Det vil også være tilfældet fremadrettet. Foreningen har indtil nu modtaget støtte fra:

TrygFonden

Der er blevet benyttet en lang række lokale leverandører til materialer, diverse udstyr og udførelse af arbejdet. Flere af disse er blevet tilknyttet foreningen som virksomhedsmedlemmer og/eller har støttet med fordelagtige indkøb, betydelige rabatter, gratis materialer eller direkte donationer. Disse bidrag har været helt afgørende for at kunne skabe den fremdrift, der har været tilfældet. På foreningens hjemmeside er disse bidrag omtalt og vil blive opdateret undervejs. Tilsvarende vil bidragyderne blive hædret med omtale i materialer og på selve skibet.

BILAG

Mere detaljeret oversigt over udførte og planlagte renoveringsarbejder

- a. Skrog
- b. Dæk, luger, ruf mv.
- c. Lønning, dæksudstyr mv.
- d. Lastrum, kabys og aptering
- e. Kahytter og lukaf
- f. Rig
- g. Motor, maskinrum og styrbarhed
- h. Navigation og sejlads
- i. Sikkerhed og brand
- j. Rammer for renoveringsarbejdet

For de enkelte områder er det anført:

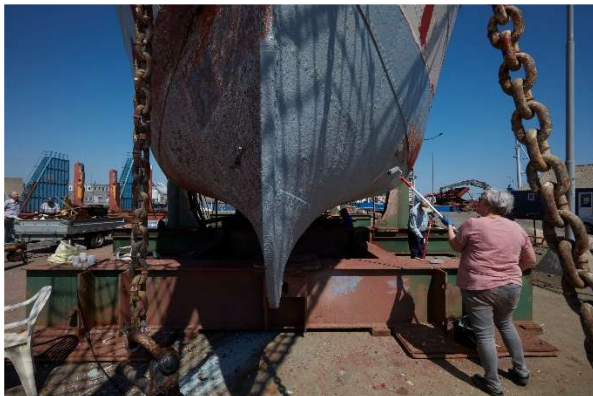
- Hvilket udgangspunkt, der var, da foreningen overtog Freia i 2022
- Hvad visionen/målet med renoveringsindsatsen er
- Hvilke indsatser der hidtil er udførte, beløbsramme og år
- Hvilken type betydende støtte, der er opnået til det pågældende område
- Hvilke planlagte indsatser foreningen ser ind i (beløbsramme og år)
- Illustrationer til at forklare udførte og planlagte indsatser

Område	Skrog				
Udgangspunkt	Betydelige rustangreb udvendigt og særligt indvendigt og en meget usikker tilstand. Inderside af skrog som hovedregel ikke tilgængelig				
Vision	Tæt skrog i kendt og dokumenteret tilstand, der kontrolleres regelmæssigt og vedligeholdes i henhold hertil. Tilgang fra inderside muliggøres gennem operation ærligt skib				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Opmåling og rep. (værft)	2022				X
Rep. og maling mv. (værft)	2023				X
Opmål, rep. maling mv. (værft)	2025				X

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
<ul style="list-style-type: none"> Skibsbevaringsfonden 	<ul style="list-style-type: none"> Brdr. Anker

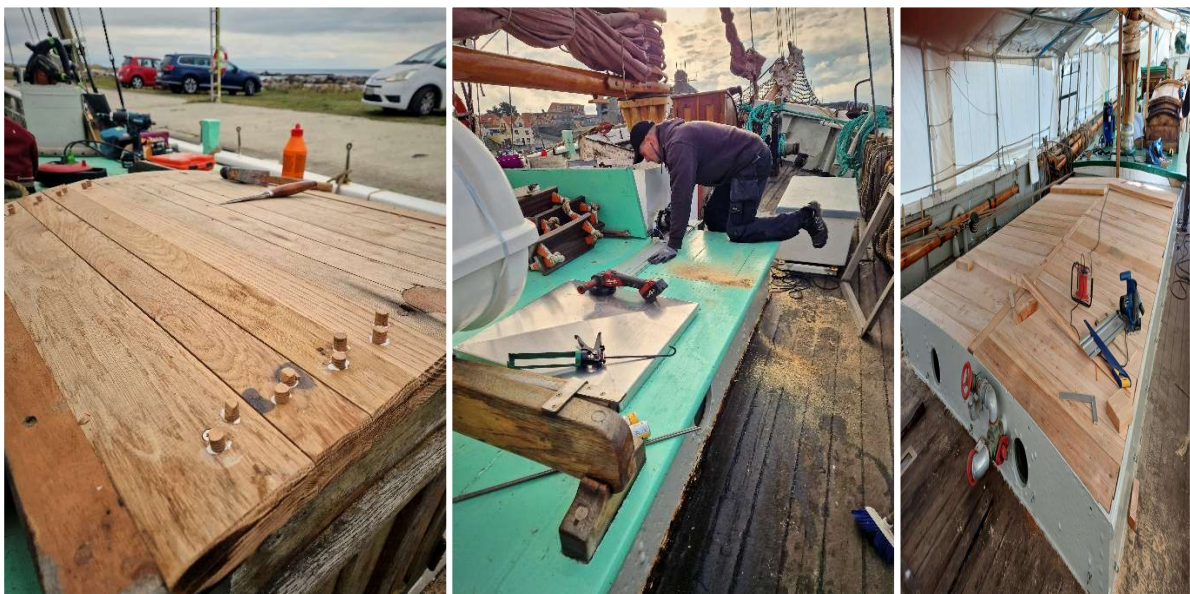
Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Opmål, rep. maling mv. (værft)	27/28				X
Opmål, rep. maling mv. (værft)	2030				X

Område	Dæk, luger, ruf mv.				
Udgangspunkt	Meget utæt dæk. Utætte luger og ruf med skylights udført på en form langt fra den originale udførelse. Utætheden var så voldsom, at det indre af Freia blev skadet og arrangementer kun kunne gennemføres i godt vejr				
Vision	Et nyt tæt dæk udført på original måde, men med sikring af tæthed ved indvendig ”beklædning”. Tætte ruf og luger i original udførelse.				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Nyt ruf	24/25			X	
Ny fragtluge	2025		X		
Tagpaptætning af dæk	2025			X	

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
<ul style="list-style-type: none"> Skibsbevaringsfonden 	<ul style="list-style-type: none"> SE Byg

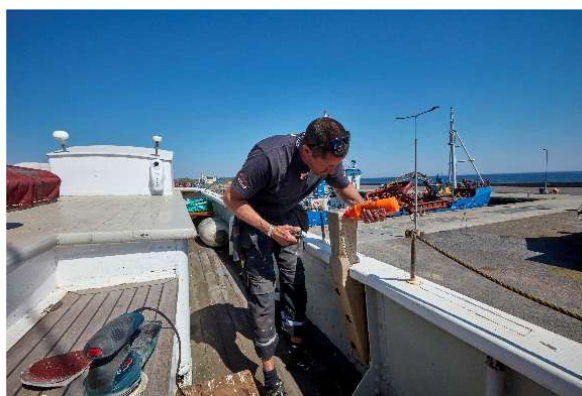
Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Nyt midlertidigt plankedæk	2026		X		
Helt nyt dæk i original udførelse	2030				X

Område	Lønning, dæksudstyr mv.				
Udgangspunkt	Rådden lønning flere steder, rustangreb i overgangen mellem træ og metal. Dæksindretning og rørgennemføring fremstod som summen af alle tidligere installationer og meget uordentligt/farligt ved bevægelse på dækket.				
Vision	Ny lønning og tilhørende pullerter i frisk egetræ. Et velorganiseret dæk med kun nødvendige installationer.				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Udskiftning af pullert	2024	X			
Forenkling af dæksudrustning	2025	X			
Rep. af svineryg	2024	X			

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
	<ul style="list-style-type: none"> BKJ Service

Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Udskiftning af lønning fase 1	2026		X		
Udskiftning af lønning fase 2	2027	X			

Område	Lastrum, kabys og aptering				
Udgangspunkt	Meget utæt og vandskadet indretning med kahytter og salon udført i bl.a. spånplader. Skrogets inderside var skjult og med kraftig rust. Installationer i meget mangelfuld stand og ikke tidssvarende: El, vand mv.				
Vision	Ærligt skib med fritstående skrogplader behandlet. Omdannelse til fleksibelt lastrum med mulighed for historisk udstilling, aktiviteter, etablering af midlertidige køjer og velfungerende kabys og toiletforhold. Up to date el-system				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Fjernelse af al gammel aptering	2023	X			
Ordning af skibssider fase 1	23/24	X			
Opbygning af kabys	2025	X			
Indretning af lastrum fase 1	2025	X			
Renovering af elsystem	2025				X

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
<ul style="list-style-type: none"> • Sparekassen Bornholms Fond 	<ul style="list-style-type: none"> • Knudsker El • Stark

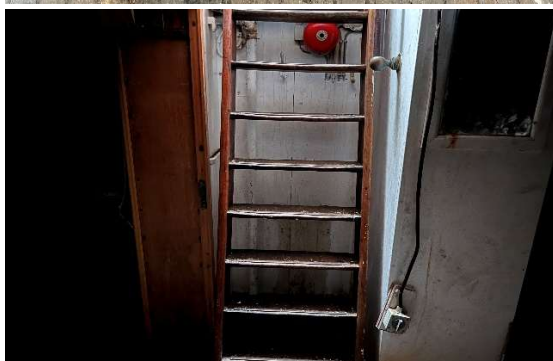
Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Ordning af skibssider fortil	2027	X			
Fjernelse af vandtank mv. og ny installation	2027	X			
Indretning af forreste del af lastrum inkl. opbevaring mv.	2027	X			

Område	Kahytter og lukaf				
Udgangspunkt	Utætte og uhumske skipper kahyt og lukaf uden relevant indretning				
Vision	Tætte og velindrettede hyggelige kahytter til overnatning i funktionel kvalitet med gode muligheder for opbevaring mv.				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Renovering af skipperkahyt	2025	X			

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
	<ul style="list-style-type: none"> Stark

Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Renovering af forkahyt inkl. stålplader	2027		X		

Område	Rig				
Udgangspunkt	Meget gammel og sammensat sejlgarderobe, der ikke passer til skibet. Råd i storbom og mange mangler i tovværk mv				
Vision	Ny sejlgarderobe i original udførelse og egnet til sejlads i Østersøen. Alt løbende tovværk mv. i orden, så sejl bliver det primære fremdrivningsmiddel.				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Masteringe	2024	X			
Ny storbom	2024		X		
Tovværk	2024		X		

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
	<ul style="list-style-type: none"> Østerlars Savværk

Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Ny sejlgarderobe i originalt udstyr	2026				X

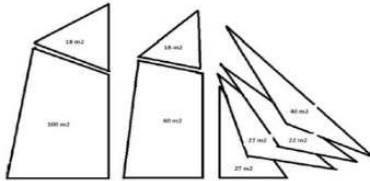
Freias oprindelige rig anno 1897

Plan for nye sejl der er tilpasset den gamle sejlplan 2026

Freias rig anno 2025

Freias nuværende sejlføring 2025

Område	Motor, maskinrum og styrbarhed				
Udgangspunkt	Råd i rattet, slør i drevet mellem ror og rat. Selve motoren fungerer fornuftigt. Maskinrummet er præget af samme udfordringer med skrogpladerne indvendigt, som det var tilfældet på resten af skibet.				
Vision	Optimeret maskinrumsindretning med gode og sikre arbejdsforhold				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Renovering af rat - originalt udført	2023	X			
Trimning af drev ror – rat	2025	X			

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde

Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Gennemgang af maskinrum, optimering og plader	2027		X		

Område	Navigation og sejlads				
Udgangspunkt	Yderst sparsomt udstyr				
Vision	Velfungerende udstyr til sikker sejlads under alle relevante forhold				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
AIS & Radar	24/25			X	
Navigation	2024		X		

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
<ul style="list-style-type: none"> • Brdr. Larsens Legat 	

Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr

Område	Sikkerhed og brand				
Udgangspunkt	Meget beskedent udstyr og mange ting, der ikke fungerede				
Vision	Freia er sikret mod brand og ulykker efter moderne standarder				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Redningsflåder	2023			X	
Redningslejder	2024	X			
Brandslukningsgrej og pumpe	2024	X			
Nøddudgang	2025	X			
Redningsveste	2024	X			
Gummiflåde	2024			X	

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
<ul style="list-style-type: none"> • Trygfonden • Friluftsrådet 	<ul style="list-style-type: none"> • Viking Life Saving Equipment • Rønne Havn

Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Opgradering af veste, nøddudstyr	26/27		X		

Område	Rammer for renoveringsarbejdet				
Udgangspunkt	En lille gruppe frivillige med mange ideer og få midler				
Vision	En stærk organisering med fagkompetente på alle områder og med solidt net af samarbejdspartnere. Ajourførte værkstedsfaciliteter og sammenhængende renoveringsplan				
Udførte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Etablering af værksted i samarbejde med. Columbus	2024 ➔	X			
Vinteroverdækning: Stativ & dug	2024				X

Fondsstøtte til det udførte arbejde	Virksomhedsstøtte til det udførte arbejde
<ul style="list-style-type: none"> • Sparekassen Bornholms Fond 	

Planlagte indsatser	År	< 10.000 kr	10-25.000 kr	25-50.000 kr	>50.000 kr
Nye porte i værksted	2026		X		
Renovering og optimering af værksted	2027		X		

